

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Кафедра економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

 Алла РЕВУЦЬКА

« 08 » 08 2024 р.

**Програма організації та проведення виробничої практики
(2 семестр, тривалість 8 тижнів)**

Освітній рівень: другий (магістерський)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма: Бізнес-економіка

Факультет: економіки і підприємництва

Умань – 2024 р.

Програма організації та проведення виробничої практики для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка освітньої програми Бізнес-Економіка. – Умань: УНУС, 2024. – 26 с.

Розробники:

к.е.н., доцент, завідувач

кафедри економіки УНУС

 Алла ОСІПОВА

к. е. н., доцент кафедри економіки

 Алла РЕВУЦЬКА.

к. е. н., доцент кафедри економіки

 Людмила СМОЛІЙ

к.е.н., доцент кафедри економіки

 Оксана ФРОТЕР

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економіки

Протокол № 1 від «07» серпня 2024 року

Завідувач кафедри економіки

 Алла ОСІПОВА

«07» серпня 2024 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва

Протокол № 1 від «08» серпня 2024 року

Голова

 Руслан МУДРАК

«08» серпня 2024 року

© УНУС, 2024 рік

© Осіпова А.О., Ревуцька А.О., Смолій Л.В. Фротер О.С., 2024рік

1. Опис виробничої практики

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика освітньої компоненти
		денна та заочна форми навчання
Кількість кредитів – 12	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки	Обов'язкова
Модулів – 2	Спеціальність: 051 «Економіка»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 3		1-й
Загальна кількість годин – 360		Семестр
		2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - самостійної роботи студента – 45	Освітній рівень: другий (магістерський) рівень вищої освіти Освітня програма: «Бізнес-економіка»	Лекції
		-
		Семінарські
		-
		Самостійна робота
		360 год.
Вид контролю:		
		залік

2. Мета та завдання виробничої практики

Метою проходження студентами виробничої практики є закріплення і поглиблення теоретичних знань, вивчення особливостей виробничого процесу безпосередньо на підприємстві, в установі чи організації, набуття та відпрацювання здобувачами вищої освіти практичних вмінь і навичок самостійного науково-аналітичного опрацювання проблемної ситуації, яка є предметом дослідження при написанні кваліфікаційної роботи, а також отримання інформаційних матеріалів, необхідних для її виконання.

У процесі проходження виробничої практики **студент повинен:**

- показати високий рівень знань з економічних дисциплін;
- показати вміння виконувати планово-економічну роботу на підприємстві, в установі, організації чи інших базах практики;
- розраховувати і аналізувати фінансово-економічні показники діяльності підприємства, визначати основні напрями вдосконалення механізму його функціонування;
- приймати управлінські рішення і розробляти комплекс заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства, установи, організації;
- проводити наукові дослідження з профілю обраної теми кваліфікаційної роботи.

Відповідно до поставленої мети основними завданнями **практики є:**

- загальне ознайомлення з підприємством, установою чи організацією;
- закріплення теоретичних знань у сфері бізнес-економіки;
- формування у здобувачів комплексу умінь і навичок щодо вирішення типових завдань відповідно до посад, які може обіймати магістр з економіки;
- застосування набутих навичок та вмінь проектно-дослідницької, інформаційно-аналітичної, діагностичної й консалтингової діяльності для вирішення прикладних проблем управління підприємствами, установами, організаціями;
- впровадження розроблених рекомендацій і пропозицій у практичну діяльність підприємств, установ, організацій;
- засвоєння практичних навиків роботи та накопичення досвіду самостійної роботи згідно з обраним фахом;
- набуття навичок презентації одержаних результатів;
- збір, обробка аналіз і систематизація необхідних матеріалів для написання звіту.

Практика, виступаючи невід'ємною складовою частиною навчального процесу, є завершальним етапом професійної підготовки магістра.

Практична підготовка передбачає формування та розвиток у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Бізнес-

економіка» спеціальності 051 «Економіка» галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» (табл. 1).

Таблиця 1.

Матриця компетентностей та програмних результатів навчання, які формуються під час практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня у відповідності до ОПП «Бізнес-економіка»

Шифр компетентності	Компетентність	Шифр результату навчання	Результат навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 1	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	ПРН 11	Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.
		ПРН 16	Формулювати, аналізувати та приймати ефективні рішення у сфері агробізнесу в контексті сталого розвитку суспільства.
ЗК 2	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ПРН 8	Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.
		ПРН 10	Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.
		ПРН 11	Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.
ЗК 4	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).	ПРН 3	Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.
ЗК 5	Здатність працювати в команді.	ПРН 3	Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.
		ПРН 16	Формулювати, аналізувати та приймати ефективні рішення у сфері агробізнесу в контексті сталого розвитку суспільства.
ЗК 8	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	ПРН 16	Формулювати, аналізувати та приймати ефективні рішення у сфері агробізнесу в контексті сталого розвитку суспільства.
		ПРН 7	Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю,

			обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.
Спеціальні компетентності (СК)			
СК 1	Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.	ПРН 8	Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.
		ПРН 7	Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.
СК 3	Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.	ПРН 8	Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.
		ПРН 10	Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.
		ПРН 7	Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень
		ПРН 15	Організовувати розробку та реалізацію соціально-економічних проєктів із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення.
		ПРН 16	Формулювати, аналізувати та приймати ефективні рішення у сфері агробізнесу в контексті сталого розвитку суспільства
СК 4	Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження	ПРН 10	Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.
		ПРН 7	Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.
СК 5	Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.	ПРН 3	Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.
		ПРН 5	Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

		ПРН 11	Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.
		ПРН 13	Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.
СК 8	Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.	ПРН 5	Дотримуватися принципів академічної доброчесності.
		ПРН 13	Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.
СК 9	Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проєктів у соціально-економічній сфері.	ПРН 7	Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.
		ПРН 15	Організовувати розробку та реалізацію соціально-економічних проєктів із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення.
СК 12	Здатність визначати та розв'язувати економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері агробізнесу в контексті сталого розвитку суспільства.	ПРН 3	Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.
		ПРН 5	Дотримуватися принципів академічної доброчесності.
		ПРН 16	Формулювати, аналізувати та приймати ефективні рішення у сфері агробізнесу в контексті сталого розвитку суспільства.

За результатами набуття практичного досвіду магістри з економіки повинні:

1. Знати:

- сучасні теоретико-методологічні підходи щодо формування та забезпечення стабільного і ефективного функціонування та розвитку підприємства;

- сучасні організаційні форми здійснення інноваційної діяльності, її основні етапи та принципи ефективної взаємодії учасників; методичні положення та інструментарій оцінювання інноваційного розвитку національних економік;

- інструментарій залучення інвестицій в інновації та методичні засади оцінювання результативності інвестування;

- сучасні моделі діагностики діяльності суб'єктів господарювання;

- базові положення формулювання, структурування і систематизування цілей та функцій управління проєктом;

- сутність загальної концепції управління конкурентоспроможністю підприємства та специфічні особливості управління конкурентоспроможністю

організацій різних типів;

- базові різновиди конкурентних стратегій, основних типів ринків та відповідних їм ефективних стратегій конкуренції;

- загальні та специфічні чинники, що визначають рівень конкурентоспроможності підприємства;

- теоретичні та практичні аспекти діагностики власної конкурентної позиції фірми на ринку;

- новітні методики діагностики кризових проявів, моделі імовірності банкрутства, прийоми бізнес-інжинірингу та реінжинірингу, ідентифікації та нейтралізації господарських ризиків;

- базові положення основних концепцій ресурсного управління сучасним підприємством, особливості основних підходів та сучасні методи управління ресурсами підприємства, технології управління ресурсним портфелем, методи оцінки ефективності менеджменту ресурсів підприємства;

- методики аналізу, ідентифікації та оцінювання ризику при обґрунтуванні різних видів господарських рішень;

- національну нормативно-правову базу управління діяльністю та розвитком підприємств;

- технологію та алгоритми моніторингу стану підприємства;

- особливості систем управлінської звітності та механізм їх впровадження.

2. Вміти:

- виконувати комплексні розрахунки аналітичних показників, обґрунтовувати цільові нормативи, оцінювати вплив факторів на підприємницьку діяльність;

- впроваджувати у систему управління підприємством спроектовані методики та моделі, а також оцінювати ефективність їх функціонування;

- проводити ідентифікацію факторів і механізмів формування глобального корпоративного лідерства; планування, розробку та реалізацію ефективних рішень для виробництва високоякісних продуктів;

- оцінювати стан, динаміку, ефективність використання інноваційного потенціалу підприємства та обґрунтовувати пріоритетні напрямки його нарощення;

- розробляти та обґрунтовувати управлінські рішення щодо забезпечення ефективності інноваційного розвитку суб'єктів господарювання;

- проводити інтегральну оцінку ефективності діяльності підприємств за різними аспектами, використовуючи сучасні методики;

- визначати основні види ризиків господарювання підприємств, володіти технологією кількісного оцінювання рівня ризиків, а також розробляти систему внутрішніх механізмів їх нейтралізації;

- здійснювати діагностику ризику банкрутства суб'єктів господарювання, рівня економічної безпеки підприємства.

- впроваджувати проекти з підвищення ефективності діяльності фірми;

- визначати конкурентну позицію фірми на ринку, здійснювати аналіз конкурентних переваг, якими володіє підприємство, та визначати ті, що мають

бути досягнутими в майбутньому для поліпшення його конкурентоспроможності;

- розробляти та приймати управлінські рішення щодо управління конкурентоспроможністю конкретного підприємства та його структурних підрозділів;

- визначати та конкретизувати функції управління конкурентоспроможністю підприємства;

- кількісно оцінювати величину ступеню інтенсивності конкуренції, здійснювати розрахунки щодо обґрунтування організаційно-технічних рішень, що спрямовані на підвищення якості продукції і продуктивності виробництва;

- діагностувати масштаби та напрями розвитку кризових процесів;

- проектувати і організовувати діяльність систем антикризового управління підприємством;

- оцінювати потенціал виживання підприємства;

- впроваджувати проекти з підвищення ефективності діяльності фірми;

- обґрунтовувати організаційно-технічні рішення, що спрямовані на підвищення якості продукції і продуктивності виробництва;

- обирати і застосовувати необхідний інструментарій економічного обґрунтування господарських рішень;

- обґрунтовувати вибір оптимального господарського рішення в умовах визначеності, невизначеності, ризику та конфлікту із застосуванням сучасних програмних засобів;

- оперативно відслідковувати розвиток підприємств з врахуванням встановлених цільових орієнтирів.

Методи навчання та методи контролю, що відповідають визначеним програмним результатам навчання з практичної підготовки освітньо-професійної програми «Бізнес-економіка» наведено в Таблиці 2.

Таблиця 2.

Методи навчання та методи контролю результатів навчання практичної підготовки у відповідності до програмних результатів навчання

Програмний результат навчання		Метод навчання	Методи контролю
ПРН 3	Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.	Дискусія, критичне мислення, метод ситуаційного аналізу.	Оцінювання участі у дискусії, аналіз проектів, звіт про результати практики
ПРН 5	Дотримуватися принципів академічної доброчесності.	Бесіда, метод ситуаційного аналізу, пояснення, інструктаж	Звіт про результати практики
ПРН 7	Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень	Дискусія, критичне мислення, метод ситуаційного аналізу.	Оцінювання участі у дискусії, аналіз проектів, звіт про результати практики

ПРН 8	Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.	Складання узагальнювальних таблиць, аналітично-розрахункова робота, вирішення конкретних задач та ситуацій, робота з інформацією (порівняльний аналіз, контент-аналіз, ситуаційний аналіз, аналітико-прогностичний метод, моделювання), формування висновків звіту.	Аналіз звітів, проєктів, само- та взаємоконтроль, самоаналіз, звіт про результати практики
ПРН 10	Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.	Складання узагальнювальних таблиць, аналітично-розрахункова робота, робота з інформацією (порівняльний аналіз, контент-аналіз, ситуаційний аналіз, аналітико-прогностичний метод, моделювання).	Аналіз звітів, проєктів, само- та взаємоконтроль, самоаналіз, звіт про результати практики
ПРН 11	Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.	Складання узагальнювальних таблиць, аналітично-розрахункова робота, вирішення конкретних задач та ситуацій, робота з інформацією (порівняльний аналіз, контент-аналіз, ситуаційний аналіз, аналітико-прогностичний метод, моделювання), підготовка до захисту звіту.	Аналіз звітів, проєктів, само- та взаємоконтроль, самоаналіз, звіт про результати практики
ПРН 13	Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.	Виконання конкретних завдань на підприємстві, які включають оцінку ризиків та аналіз соціально-економічних наслідків управлінських рішень.	Оцінювання участі у завданні, аналіз проєктів, звіт про результати практики
ПРН 15	Організувати розробку та реалізацію соціально-економічних проєктів із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення.	Складання узагальнювальних таблиць, аналітично-розрахункова робота, вирішення конкретних задач та ситуацій, підготовка до захисту звіту	Аналіз звітів, проєктів, само- та взаємоконтроль, самоаналіз, звіт про результати практики
ПРН 16	Формулювати, аналізувати та приймати ефективні рішення у сфері агробізнесу в контексті сталого розвитку суспільства.	Спостереження, проєктно-дослідницький, моделювання професійної діяльності	Аналіз звітів, проєктів, само- та взаємоконтроль, самоаналіз, звіт про результати практики

Практика проводиться у індивідуальній формі. Індивідуальна форма - це безпосереднє вивчення кожним здобувачем програмних питань практики, виконання відповідних розрахунків, проведення досліджень, необхідних для підготовки звіту про практику.

СТРУКТУРА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Вид практики	Семестр	Тривалість (тижнів)	Місце проведення практики	Кафедра, яка відповідає за організацію і проведення практики
Виробнича практика	2	8	Бази практик кафедри	Кафедра економіки

3. Організація практики

Бази практики

Для забезпечення практичної підготовки здобувачів вищої освіти Університет встановлює різні форми співробітництва з підприємствами, установами, які створюють умови для реалізації програм практики здобувачів вищої освіти. Вибір баз практики проводиться кафедрами на основі аналізу виробничих та економічних можливостей підприємств, установ щодо їх придатності до проведення відповідної практики здобувачів вищої освіти та за можливості їх подальшого працевлаштування.

Базами практики можуть бути підприємства будь-якої сфери (промисловість, транспорт, сфера послуг, торгівля, будівництво, сільське господарство, енергетика і т. д.), організаційно-правової форми та форми власності.

Зарахування студентів на практику здійснюється наказом ректора, призначення керівника практики від університету здійснюється завідувачем кафедри.

Здобувачам надається право самостійно, при погодженні з кафедрою підбирати для себе місце проходження практики. Також у кожному конкретному випадку програма виробничої практики може змінюватись і доповнюватись для кожного здобувача залежно від особливостей бази практики, на якій студент проходить практику.

Підприємства та установи, які є базами практики, повинні відповідати певним вимогам, а саме: наявність структур, що відповідають напрямам (спеціальностям, освітнім програмам), за якими здійснюється підготовка фахівців у закладах вищої освіти; наявність кваліфікованого керівництва практикою здобувачів вищої освіти; можливість надання здобувачам вищої освіти на час практики робочих місць; надання здобувачам вищої освіти права користування економічною, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики.

Обов'язки керівників та студентів

Обов'язки керівників практики від університету:

Керівники практики від університету зобов'язані: своєчасно провести здобувачам настановчу консультацію, провести загальний інструктаж; надавати консультації студентам з питань програми практики, підготовки звіту та збору інформації для написання звіту; у контакті з керівником практики від бази практики забезпечити високу якість її проходження згідно з програмою; перевіряти виконання студентами правил внутрішнього трудового розпорядку, процесу підготовки звіту; рецензувати звіти з практики і брати участь у їх захисті у складі комісії; інформувати кафедру про хід практики та підготовку звіту.

Обов'язки керівників від бази практики наступні:

- прийняття студентів на практику згідно календарного плану та забезпечення практикантів робочим місцем, яке відповідає програмі практики та майбутній спеціальності;

- створення необхідних умов для проходження практики, надання можливості користуватися документацією, необхідною для виконання програми практики, підготовки звіту з практики;

- здійснення методичного керівництва практикою і надання консультаційної допомоги студентам.

За результатами проходження практики керівник від бази практики складає характеристику, відмічає в ній стан виконання програми практики, ставлення до роботи, дотримання трудової дисципліни, ступінь оволодіння професійних компетентностей.

Обов'язки здобувачів вищої освіти:

До початку практики студент повинен пройти інструктаж з охорони праці та техніки безпеки, питань проходження практики, отримати від керівника практики від кафедри методичні вказівки, програму проходження практики, консультації щодо оформлення всіх необхідних документів; за 2-3 дні до початку практики, за потреби, оформити перепустки на підприємстві - бази практики.

Студент-практикант зобов'язаний:

– своєчасно прибути на місце практики відповідно до термінів затверджених Університетом;

– дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки, промислової санітарії та пожежної безпеки;

– ознайомитись із правилами внутрішнього розпорядку установи та іншими нормативними документами, які регламентують роботу працівника, і суворо їх дотримуватись;

– разом із керівником від бази практики скласти календарний план відповідно до програми проходження практики з урахуванням специфіки і

конкретних умов установи, підприємства чи організації;

- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики;
- максимально використовувати усі можливості бази практики;
- заповнювати належним чином документацію щодо проходження практики та забезпечувати її доступність для перевірки;
- своєчасно готувати звіт про виконання програми практики;
- згідно з розкладом роботи комісії вчасно захистити звіт про практику;
- нести відповідальність за роботу, що доручена керівником від бази практики.

В останній день проходження практики студент зобов'язаний:

- отримати характеристику своєї роботи, яка складається і підписується керівником від бази практики;
- зробити відмітку про дату завершення практики у щоденнику, здати матеріали, отримані на підприємстві під час проходження практики, здати перепустку за наявності.

Після повернення з бази практики студент зобов'язаний:

- довести до відома кафедру про закінчення практики;
- належним чином оформити звіт про проходження виробничої практики;
- здати звіт разом з необхідними оформленими документами (щоденник практики, календарний план, характеристику та ін.) керівникові практики від кафедри на перевірку;
- у призначений день захистити звіт про проходження практики.

Студент несе відповідальність за виконану роботу під час практики.

Кожен студент має право:

- до початку практики одержати консультацію керівника виробничої практики від кафедри щодо оформлення всіх необхідних документів;
- до закінчення практики одержати характеристику, підписану керівником підприємства чи його підрозділу;
- за потреби вимагати об'єктивної оцінки за результатами проходження виробничої практики.

Контроль за дотриманням студентами вимог щодо проходження практики відбувається в двох формах: поточний і підсумковий:

- поточний контроль здійснюється керівником виробничої практики від кафедри та призначеним керівником від бази практики, під час поточного контролю перевіряються: своєчасність заповнення щоденника, виконання графіка робіт, завдань;
- підсумковий контроль здійснюється в процесі захисту звіту з виробничої практики.

4. Програма виробничої практики

4.1. Особливості проходження практики на окремих підприємствах

Державні підприємства.

При проходженні практики на державних підприємствах слід звернути увагу на взаємовідносини підприємства з державними органами управління, особливості формування і використання прибутку підприємства.

Державні установи та організації.

Студентам, які проходять практику у структурах державного управління, державних службах, фондах, інспекціях, крім вивчення загальних положень (структура організації, персонал, основна діяльність, витрати та інше), необхідно враховувати особливості діяльності даних організацій (установ). В процесі проходження практики основну увагу слід приділити вивченню:

- основних нормативних документів, на яких базується діяльність даних організацій (установ);
- головної мети і завдань організації (установи) в цілому, а також певного підрозділу, з роботою якого детально ознайомлюється студент;
- організаційно-управлінської структури організації (установи), її підпорядкованості вищим державним органам та взаємодії з іншими державними структурами;
- особливостей збору та обробки інформації, як основного об'єкту дослідження організації (установи);
- взаємозв'язків організації із зовнішнім середовищем (підприємствами, населенням, міжнародними організаціями);
- оцінки результатів та перспектив діяльності організації (установи).

Перелік питань, які повинні бути вивчені студентом під час проходження практики конкретизуються керівниками практики в графіку її проходження.

Об'єкти практики фінансово-економічного профілю.

До них належать установи, що, як правило, здійснюють свою статутну діяльність, керуючись спеціальним законодавством (банки, страхові компанії, лізингові компанії, консалтингові структури, довірчі товариства, інвестиційні фонди, інвестиційні компанії і т.п.).

При проходженні практики студент керується основними положеннями програми виробничої практики. При цьому необхідно зосередити увагу на основну діяльність таких суб'єктів і врахувати специфічність послуг та особливість їх надання. Наприклад, при проходженні практики в комерційних банках рекомендується дослідити наступні питання:

- оцінка організаційно-правових характеристик банку;

- види діяльності банку;
- фінансова звітність банку та її особливості;
- формування ресурсів банківської установи та оцінка її фінансово-економічного результату.

Перелік питань, які повинні бути вивчені здобувачем під час проходження практики конкретизуються керівниками практики та зазначаються в графіку її проходження. При потребі можуть бути розроблені додаткові пункти до програми виробничої практики.

Суб'єкти малого та мікро-підприємництва.

При проходженні практики на малих підприємствах практиканти керуються наведеними вище рекомендаціями. Однак, слід врахувати, що на малих підприємствах може мати місце відсутність окремих видів діяльності (наприклад, інвестиційної тощо). У таких випадках необхідно детальніше вивчити існуючі види діяльності.

5. Структура виробничої практики
(на прикладі підприємств усіх форм власності)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна та заочна форми			
	Усього	у тому числі		
		л	с	с.р
1	2	3	4	5
Модуль 1. Проходження виробничої практики	330	-	-	330
Змістовий модуль 1. Загальні засади здійснення діяльності підприємства та її ресурсне забезпечення				
Тема 1. Організаційні засади діяльності підприємства	30	-	-	30
Тема 2. Персонал й організація праці.	30	-	-	30
Тема 3. Аналіз майнового стану підприємства.	30	-	-	30
Тема 4. Фінансові ресурси підприємства.	30	-	-	30
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>120</i>	-	-	<i>120</i>
Змістовий модуль 2. Аналіз економічно-господарської діяльності підприємства				
Тема 5. Доходи підприємства.	30	-	-	30
Тема 6. Витрати підприємства	30	-	-	30
Тема 7. Прибуток та рентабельність господарської діяльності підприємства.	30	-	-	30
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>90</i>	-	-	<i>90</i>
Змістовий модуль 3. Дослідження ефективності діяльності підприємства і перспектив його розвитку				
Тема 8. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства.	30	-	-	30
Тема 9. Інвестиційна діяльність підприємства.	30	-	-	30
Тема 10. Діяльність підприємства у сфері соціальної відповідальності	30			30
Тема 11. Перспективи розвитку підприємства.	30	-	-	30
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	<i>120</i>	-	-	<i>120</i>
Модуль 2. Оформлення та захист звіту	30	-	-	30
Усього годин	360	-	-	360

6. Самостійна робота
(на прикладі підприємств усіх форм власності)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Модуль 1. Проходження виробничої практики	330
2	Змістовий модуль 1. Загальні засади здійснення діяльності підприємства та її ресурсне забезпечення	120
3	Тема 1. Організаційні засади діяльності підприємства. Вивчення галузі діяльності підприємства, ринку, місії підприємства, економічних умов його діяльності. Ознайомлення з основними положеннями установчих документів підприємства, його внутрішньою організаційною структурою, характером господарської діяльності. Опрацювати наявні інструктивні, нормативні та методичні матеріали, які визначають і регламентують економічну діяльність підприємства. Основні напрями економічної діяльності підприємства. Представити схему організаційної структури управління. Ознайомлення з роботою економічної служби (відділу).	30
4	Тема 2. Персонал й організація праці. Характеристика складу і структури персоналу підприємства, аналіз їх динаміки. Професійно-кваліфікаційна структура, тенденції і фактори її зміни. Оцінка посадових інструкцій керівників, спеціалістів та інших працівників. Методика планування потреби в персоналі. Планування витрат на персонал. Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів в організації, матеріальне і нематеріальне стимулювання працівників.	30
5	Тема 3. Аналіз майнового стану підприємства. Склад і структура майна підприємства. Необоротні та оборотні активи, їх склад і структура, зміни протягом досліджуваного періоду, джерела відтворення та сфери використання	30
6	Тема 4. Фінансові ресурси підприємства. Ознайомлення з динамікою, структурою фінансових ресурсів підприємства та джерелами їх формування. Аналіз співвідношення між власними та позиченими ресурсами, основним та обіговим капіталом і факторами, що їх визначають. Визначення напрямів оптимізації обсягів та структури фінансових ресурсів.	30
7	Змістовий модуль 2. Аналіз економічно-господарської діяльності підприємства	90
8	Тема 5. Доходи підприємства. Види доходів підприємства, їх структура і тенденції зміни. Ознайомлення із структурою доходів від основної діяльності, аналіз їх динаміки. Пошук заходів по збільшенню надходжень і визначення умов їх реалізації	30
9	Тема 6. Витрати підприємства.	30

	Ознайомлення з розміром, структурою, статтями витрат і методикою їх розподілу між окремими видами продукції (робіт, послуг). Вивчити механізм формування валових витрат підприємства. Динаміка обсягу і рівня поточних витрат в цілому по підприємству. Вивчення стану і тенденцій зміни собівартості окремих видів продукції і визначення шляхів можливого скорочення витрат.	
10	Тема 7. Прибуток та рентабельність господарської діяльності підприємства. Аналіз прибутковості підприємства, факторів і умов її зміни. Визначення показників рентабельності продукції і підприємства. Розрахунок точки беззбитковості для окремих видів продукції і для виробництва в цілому.	30
11	Змістовий модуль 3. Дослідження ефективності діяльності підприємства і перспектив його розвитку	120
12	Тема 8. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства. Аналіз показників оцінки рівня економічної стійкості, платоспроможності, ділової активності, рентабельності активів і капіталу. Аналіз показників ефективності діяльності підприємства.	30
13	Тема 9. Інвестиційна діяльність підприємства. Ознайомлення з планами (програмами) інвестиційної діяльності підприємства. Вивчення порядку і методики техніко-економічного обґрунтування інвестиційних заходів. Визначення найоптимальніших варіантів інвестиційного забезпечення підприємства.	30
14	Тема 10. Діяльність підприємства у сфері соціальної відповідальності. Аналіз діяльності підприємства у сфері соціальної відповідальності, ознайомлення з відповідною системою заходів.	30
15	Тема 11. Перспективи розвитку підприємства. Обґрунтування концепції бізнесу, перспектив розвитку підприємства та пошук напрямів підвищення ефективності його діяльності.	30
16	Модуль 2. Оформлення та захист звіту	30
17	Всього годин	360

7. Методи навчання

В межах проходження виробничої практики передбачається проведення самостійної роботи здобувачів. Самостійна робота здійснюється в таких формах: засвоєння функціональних обов'язків, прийомів і методів роботи, навичок роботи з документами, технічними засобами обробки інформації на відповідних посадах у підрозділах підприємства, установи, організації; ведення щоденника практики за встановленою формою, де здійснюється опис самостійно виконаної роботи, її особливості і рекомендації щодо вдосконалення роботи установи, організації;

своєчасне виконання програми та індивідуальних завдань, оформлення звіту за встановленою формою і підготовка до захисту його на засіданні комісії кафедри.

8. Методи контролю

Підведення підсумків виробничої практики здійснюється після її закінчення за результатами виконання програми і оцінювання індивідуального завдання студентами. Письмовий звіт, підписаний та оцінений керівником від бази практики, разом із щоденником подається на кафедру для рецензування керівнику практики від кафедри.

Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів робочої програми практики, висновки і пропозиції, розділи з питань охорони праці, список використаної літератури, відповідати встановленим вимогам.

Керівник практики від кафедри розглядає і оцінює звіт здобувача, дає відгук у листі оцінювання з рекомендацією до захисту перед кафедральною комісією. У випадку суттєвих відхилень виконаного звіту від вимог він повертається для доопрацювання.

За умов організації освітнього процесу в особливих обставинах захист звіту з практики проводиться в режимі синхронного веб-зв'язку згідно з графіком проведення їх захисту на базі обраного кафедрою хмарного сервісу синхронного відеозв'язку.

Захист звіту з практики приймає комісія, яка призначається завідувачем кафедри. Здобувач готує до захисту доповідь та презентацію, де має бути представлений ілюстративний матеріал у вигляді таблиць, рисунків, які детальніше висвітлюють результати дослідження, основні узагальнення та пропозиції, що містяться у звіті. За результатами захисту виставляється оцінка, яка фіксується на титульному листі, в журналі та відомості.

Здобувач, який за результатами захисту звіту з практики, набрав до 59 балів (включно), вважається таким, що має академічну заборгованість та підлягає повторному захисту звіту з виробничої практики до початку наступного навчального семестру.

Оцінювання проходження практики здійснюється за 100-бальною шкалою. Загальна сума балів враховує бали за зміст звіту про практику та за захист останнього.

ЛИСТ ОЦІНЮВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Здобувача ОПП «Бізнес-економіка» другого (магістерського) рівня вищої освіти:

Елемент оцінки	Критерії	Кількість балів	Підпис оцінювача
1. Організаційні аспекти роботи (оцінює керівник)			
1.1.Дотримання регламенту проходження практики, ритмічність роботи під час виконання окремих завдань, передбачених програмою практики	Недостатній — 0- 1 бал Мінімально достатній — 2-3 балів Достатній — 4 бали Високий — 5 балів	0 - 5	
1.2.Відповідність встановленим вимогам щодо подання та оформлення роботи	Недостатній — 0-1 бал Мінімально достатній — 2-3 балів Достатній — 4 бали Високий — 5 балів	0 - 5	
Разом за розділом 1	Максимум — 10 балів		
2. Змістовні аспекти роботи – якість виконання завдань передбачених програмою практики (оцінює керівник)			
2.1. Повнота та якість виконання завдань практики	Недостатній — 0-2 балів Мінімально достатній — 4- 6 балів Достатній — 8 балів Високий — 12 балів	0-2-4-6-8-12	
2.2. Відповідність логічної побудови звіту поставленим цілям і завданням	Недостатній — 0-2 балів Мінімально достатній — 4-6 балів Достатній — 8 балів Високий — 12 балів	0-2-4-6-8-12	
2.3. Аналітичний рівень роботи	Недостатній — 0-2 балів Мінімально достатній — 4-6 балів Достатній— 8 балів Високий — 12 балів	0-2-4-6-8-12	
2.4. Рівень розробки та обґрунтування запропонованих рішень	Недостатній — 0-2 балів Мінімально достатній — 4-6 балів Достатній — 8 балів Високий — 10 балів	0-2-4-6-8-12	
2.5. Ступінь самостійності проведення дослідження та розвиненість мови викладу звіту	Недостатній — 0-2 балів Мінімально достатній — 4-6 балів Достатній — 8 балів Високий — 12 балів	0-2-4-6-8-12	
Разом за розділом 2:	Максимум — 60 балів		
Загальна сума балів за 1 та 2 розділами: _____			
Керівник практики від кафедри _____			
	підпис		ім'я прізвище

3. Якість захисту звіту про практику (оцінює комісія)			
3.1. Уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження	Недостатній — 0-1 балів Мінімально достатній — 3-4 балів Достатній — 5 балів Високий — 6 балів	0-1-3-4-5-6	
3.2. Здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди	Недостатній — 0-1 балів Мінімально достатній — 3-4 балів Достатній — 6 балів Високий — 8 балів	0-1-3-4-6-8	
3.3. Загальний рівень підготовки здобувача	Недостатній — 0-1 балів Мінімально достатній — 3-4 балів Достатній — 6 балів Високий — 8 балів	0-1-3-4-6-8	
3.4. Якість підготовки ілюстративного матеріалу, володіння культурою презентації	Недостатній — 0-1 балів Мінімально достатній — 3-4 балів Достатній — 6 балів Високий — 8 балів	0-1-3-4-6-8	
Разом за розділом 3:	Максимум — 30 балів		
Звіт в цілому:	Максимум — 100 балів		

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою формується із трьох складових:

1. *Організаційні аспекти роботи* - дотримання регламенту проходження практики, ритмічність роботи під час виконання окремих завдань, передбачених програмою практики, відповідність встановленим вимогам щодо подання та оформлення роботи (оцінює науковий керівник від кафедри) — (0—10) балів;

2. *Змістовні аспекти роботи* - повнота та якість виконання завдань практики, відповідність логічної побудови звіту поставленим цілям і завданням, розвиненість мови викладу (оцінює науковий керівник від кафедри) — (0—60) балів;

3. *Якість захисту звіту про практику* - уміння стисло, послідовно, чітко викласти сутність і результати дослідження, здатність аргументовано захищати свої пропозиції, якість підготовки ілюстративного матеріалу, володіння культурою презентації (оцінює комісія) — (0—30) балів.

Критерії оцінювання результатів практики зібрані в листі її оцінювання, що додається до роботи. Вони слугують здобувачам в якості орієнтирів, що дозволяють проявити професійні компетенції, а комісія використовує їх для всебічного оцінювання рівня практичної підготовки магістра.

Лист оцінювання контролю знань з практики за освітньо-професійною програмою «Бізнес-економіка» наведено в додатку 6.

Оцінювання звіту та підсумкове оцінювання результатів захисту звіту з практики відбувається згідно з пунктами відповідних нормативних документів Університету (Положення про академічну успішність в Уманському національному університеті садівництва, затвердженого Вченою радою університету 14 грудня 2016 року (протокол №6) із змінами та доповненнями від 08 жовтня 2020 року (протокол №1) та введеного в дію наказом ректора від 08 жовтня 2020 року № 01-05/168.

Підсумки результатів практики здобувача визначаються за допомогою системи оцінювання, що використовуються в Уманському національному університеті садівництва з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС. Оцінювання результатів набуття навичок та практичних умінь під час проходження практики відбувається за 100-бальною шкалою з переведенням у 2-бальну шкалу (зараховано / не зараховано).

Оцінка результатів проходження практики в балах і за 2-бальною шкалою (зараховано / не зараховано) виставляють у відомості за підписами керівника практики від кафедри і членів комісії, створеної для проведення захисту практики вказані у Таблиці 1.

Таблиця 1

Шкала оцінювання результатів практичної підготовки здобувачів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка практики
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного захисту звіту з практики

Критерії оцінювання членами комісії знань студентів при виконанні та захисті звіту

Відмінно (90-100 балів, А). - зміст та оформлення звіту й щоденника відповідають стандартам. Характеристика здобувача позитивна. Повні та точні відповіді на всі питання членів комісії щодо програми практики і виконаної індивідуальної роботи.

Добре (82-89 балів, В; 74-81 балів, С). - несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення звіту й щоденника. Характеристика здобувача позитивна. У відповідях на запитання членів комісії з програми практики здобувач припускається окремих неточностей, хоча загалом має тверді знання.

Задовільно (64-73 балів, D; 60-63 E). - недбале оформлення звіту і щоденника. Переважна більшість питань програми практики висвітлена, однак мають місце окремі розрахункові й логічні помилки. Характеристика здобувача в цілому позитивна. При відповідях на запитання членів комісії з практики здобувач чувається невпевнено, збивається, припускається помилок, не має твердих знань.

Незадовільно (менше 60 балів, FX). таку оцінку виставляють здобувачу, якщо у звіті висвітлені не всі питання, або робота запозичена чи підготовлена не самостійно. Оформлення роботи далеке від зразкового. Ілюстративний матеріал до захисту відсутній. Характеристика здобувача стосовно ставлення до практики і трудової дисципліни негативна. На запитання членів комісії здобувач не може дати задовільних відповідей.

ЗВІТ до захисту не допускається. Поданий науковому керівникові на перевірку або на будь-який наступний етап проходження з порушенням строків, установлених регламентом. Відсутні характеристика від керівника практики від підприємства та/або мокрі печатки на супровідних документах. Звіт виконаний не самостійно. Структура не відповідає вимогам. Відсутнє економічне обґрунтування пропонуваніх заходів. Робота недбало оформлена та не відповідає поставленим вимогам.

9. Методичне забезпечення

Осіпова А.А., Ревуцька А.О., Смолій Л.В., Фротер О.С. Програма та методичні рекомендації для підготовки та захисту звіту про проходження виробничої практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Бізнес-економіка» спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки (денної та заочної форми навчання). Умань, УНУС. 2024. С.41.

10. Нормативні документи Уманського НУС

1. Положення про організацію освітнього процесу в Уманському національному університеті садівництва. URL: <https://www.udau.edu.ua/ua/file/Mq6O>

2. Положення про організацію проведення практичної підготовки здобувачів Уманського національного університету садівництва. URL: <https://www.udau.edu.ua/ua/file/VA21>

3. Освітньо-професійна програма «Бізнес-економіка» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка».
URL: <https://ket.udau.edu.ua/ua/magistru1/osvitno-profesijni-programi.html>

11. Рекомендована література

Базова

1. Яркіна Н.М. Економіка підприємства. Вид. 2-ге перероблене і доповнене. К. : Ліра-К. 2020. 596 с.
2. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л., проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Кондор, 2020. 700 с.
3. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. К. : КНЕУ, 2013. 779 с
4. Круш П.В. Економіка (розрахунки фінансово інвестиційних операцій в EXCEL): навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2014. 256 с.
5. Бойчик І.М Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор
6. Мороз В. С. Організація виробництва : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2015. 256 с.
7. Єгорова І. Г., Матукова Г. І., Приймак Н. С. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств: навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2019. 330 с.
8. Кулішов В. В. Економіка підприємства: теорія і практика: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів : Магнолія 2006, 2019. 205 с.
9. Економіка підприємства. Теорія. / В. І. Захарченко, М. М. Меркулов, О. В. Балахонова. Львів : Магнолія 2006, 2019. 323 с.
10. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В.. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 620 с.
11. Аграрна економіка: навч. посіб. / Білоножка В.Я., Мостов'як І.І., Карпенко В.П., Полторецький С.П., Березовський А.П.; за ред. В.Я. Білоножка. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2016. 418 с.
12. Економіка підприємства : підручник / [за заг. ред. Й. М. Петровича]. 2-ге вид., виправ. Львів : «Магнолія 2006», 2008. 580 с.
13. Економіка підприємства : підручник / За ред. А. В Шегди. К. : Знання, 2006. 614 с.
14. Калініченко О. В. Економіка підприємства. Практикум : навчальний посібник / О. В. Калініченко, О. Д. Плотник. К. : Кондор, 2012. 600 с.
15. Сідун В. А. Економіка підприємства : навчальний посібник. 2-ге вид. К. : ЦУЛ, 2006. 454 с.
16. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз : навчальний посібник. Львів : Новий Світ-2000, 2004. 457 с.

17. Шарко М. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Радкевич О. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Херсон : Олді-плюс, 2014. 436 с.

18. Яркіна Н.М. Я Економіка підприємства : Навч. посіб. Вид. 2-ге перероб. і доп. К. : Видавництво Ліра-К, 2017. 600 с.

Допоміжна

19. Нормативні акти України. URL: www.nau.kiev.ua

20. Державний комітет статистики. URL:<http://www.ukrstat.gov.ua/>

21. Бочко О. Ю. Основи планування діяльності підприємств невиробничої сфери : навч. посіб. / О. Ю. Бочко, В. Ф. Проскура. К. : Ліра-К, 2014. 218 с.

22. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства : навч. посіб. / Т. Г. Васильців, О. І. Іляш, Н. Г. Міценко ; за ред. д-ра екон. наук Т. Г. Васильціва. К.: Знання, 2013. 446 с

23. Гиль О. О. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств: навч. посіб. К. : Ліра-К, 2015. 248 с

24. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: Навчальний посібник. -/В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погріщук. К.: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.

25. Економіка підприємства./ За заг.ред. З.В. Герасимчук. Луцьк: «Надстир'я», 2010.

26. Карпунь І. Н. Санація підприємств : навч. посіб. К. : ЛіраК, 2015. 448с.

27. Ковтун О. І. Стратегія підприємства: практикум. К. : Ліра-К, 2014. 308с.

28. Круш П. В. Економіка (розрахунки фінансово-інвестиційних операцій в EXCEL) : навч. посіб. К. : Цул, 2014. 256 с.

12. ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

У процесі проходження виробничої практики та формування (написання) звіту, студенти повинні дотримуватися встановлених правил академічної доброчесності, визначених Кодексом академічної доброчесності Уманського національного університету садівництва (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/4dH7>). При підготовці звіту про проходження виробничої практики, очікується, що звіт поданий студентом буде його оригінальним дослідженням зі сформованими авторськими висновками.

Будь-які види порушення академічної доброчесності, зокрема плагіат, неправомірне використання чужих ідей, фальсифікація даних чи співучасть у таких діяннях, є абсолютно неприпустимими і не толеруються. Виявлення ознак академічної недоброчесності у звіті про виробничу практику студента є підставою для його незарахування комісією по захисту звітів, незалежно від обсягу порушення.

З метою запобігання порушенням і підвищення якості академічних робіт, студентам настійно рекомендується користуватися належними академічними ресурсами та інструментами для перевірки робіт на плагіат, а також звертатися за консультаціями з питань правильного цитування і академічного письма до викладачів кафедри.

12. Зміни у робочій програмі на 2024-2025 навчальний рік

Зміни, внесені до робочої програми на 2024-2025 навчальний рік, охоплюють:

1. Оновлення змістовного наповнення програми практики відповідно до вимог оновленого Положення про методичне забезпечення освітнього процесу в Уманському національному університеті садівництва, затвердженому 08.10.2020 (із змінами та доповненнями від 11.07.2024).

2. Доповнення переліку тем у розрізі змістових модулів на основі рекомендацій роботодавців (тема 7, тема 8).

3. Оновлення переліку рекомендованої літератури.